

Η διαμαντένια γέφυρα

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

«Συ εκ του μη όντος εις το είναι ημάς παρήγαγες» (Λειτουργία του αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου). Πώς μπορούμε να καταλάβου-με τη σχέση του Θεού με τον κόσμο που έχει δημιουργήσει; Τί εν-νοείται με τη φράση «εκ του μηδενός», *ex nihilo*; Γιατί, αλήθεια, ο Θεός δημιούργησε;

Οι λέξεις «εκ του μη όντος» δηλώνουν, πρώτο και κύριο, ότι ο Θεός δημιούργησε το σύμπαν με μια πράξη της ελεύθερης θέλησής του. Τίποτε δεν τον πίεσε να δημιουργήσει· το διάλεξε να το κάνει. Ο κόσμος δεν δημιουργήθηκε άσκοπα ή από ανάγκη· δεν είναι μια αυτόματη απόρροια ή ξεχείλισμα από το Θεό, αλλά η συνέπεια της θεϊκής εκλογής.

Αν τίποτε δεν ανάγκασε το Θεό να δημιουργήσει, γιατί τότε απο-φάσισε να το κάνει; Αν μπορούμε να δώσουμε μια απάντηση σ' αυτή την ερώτηση, η απάντησή μας πρέπει να είναι: το κίνητρο του Θεού για δημιουργία είναι η αγάπη του. Αντί να πούμε ότι δημιούργησε το σύμπαν από το μηδέν, θάπρεπε να πούμε ότι το δημιούργησε από τον ίδιο τον εαυτό του, που είναι αγάπη. Δεν θάπρεπε να σκεφτόμαστε το Θεό σαν Κατασκευαστή ή το Θεό σαν Τεχνίτη, άλ-λα τον Θεό ως Εραστή. Η δημιουργία δεν είναι τόσο μια πράξη της ελεύθερης θέλησής του, όσο της ελεύθερης αγάπης του. Το ν' αγαπάς σημαίνει να μοιράζεσαι, όπως τόσο καθαρά μας έχει δείξει το Τριαδικό δόγμα: ο Θεός δεν είναι μόνο ένας αλλά ένας μέσα σε τρεις, επειδή είναι μια κοινωνία προσώπων, που μετέχουν με αγάπη το ένα στο άλλο. Ο κύκλος της θεϊκής αγάπης όμως δεν έχει παραμείνει κλειστός. Η αγάπη του Θεού είναι, στην κυριολεκτική σημα-σία της λέξης, «εκστατική» — μια αγάπη που κάνει το Θεό να βγαί-νει από τον εαυτό του και να δημιουργεί πράγματα διαφορετικά από τον ίδιο. Από εκούσια εκλογή ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο με «εκστατική» αγάπη, έτσι ώστε να υφίστανται εκτός απ' τον ίδιο άλ-λες υπάρξεις για να μετέχουν στη ζωή και στην αγάπη που είναι δι-κά του.

Ο Θεός δεν δημιούργησε από εξαναγκασμό· αλλ' αυτό δε ση-μαίνει ότι υπήρξε κάτι τυχαίο ή ασυνεπές σ' αυτή την πράξη της δη-μιουργίας. Ο Θεός είναι όλ' αυτά που κάνει, και έτσι η πράξη της δημιουργίας δεν είναι κάτι ξεχωριστό απ' τον εαυτό του. Στην καρ-διά του Θεού και στην αγάπη του ο καθένας από μας πάντα υπήρχε. Προαιώνια ο Θεός είδε τον καθένα μας σαν μια ιδέα ή σκέψη με το θεϊκό του νου,

και για τον καθένα προαιώνια έχει ένα ιδιαίτερο και χαρακτηριστικό σχέδιο. Πάντοτε υπήρχαμε γι' αυτόν· η δημιουργία σημαίνει ότι σε κάποια ορισμένη χρονική στιγμή αρχίζουμε να υπάρχουμε και για τους εαυτούς μας.

Σαν καρπός της ελεύθερης θέλησης και της ελεύθερης αγάπης του Θεού, ο κόσμος δεν είναι αναγκαίος, δεν είναι αυτάρκης, αλλά είναι σχετικός και εξαρτημένος. Σαν δημιουργήματα ποτέ δεν μπο-ρούμε να είμαστε μόνο οι εαυτοί μας μόνοι· ο Θεός είναι ο πυρήνας της ύπαρξής μας, διαφορετικά παύουμε να υπάρχουμε. Την κάθε στιγμή εξαρτώμεθα για την ύπαρξή μας από την αγαπητική θέληση του Θεού. Η ύπαρξη είναι πάντα ένα δώρο από το Θεό — ένα ελεύθερο δώρο της αγάπης του, ένα δώρο που ποτέ δεν παίρνεται πίσω αλλ' οπωσδήποτε ένα δώρο, όχι κάτι που κατέχουμε με τη δική μας δύναμη. Ο Θεός μόνος έχει την αιτία και την πηγή της ύπαρξής του μέσα στον εαυτό του, όλα τα δημιουργήματα έχουν την αιτία τους και την πηγή τους όχι στους εαυτούς τους αλλά σ' αυτόν. Ο Θεός μόνος είναι αυτοπηγή· όλα τα δημιουργήματα πηγάζουν απ' το Θεό, έχουν τις ρίζες τους στο Θεό και βρίσκουν την προέλευσή τους και την πλήρωσή τους σ' αυτόν. Ο Θεός μόνος είναι το ουσιαστικό όνο-μα, όλα τα δημιουργήματα είναι επίθετα.

Λέγοντας ότι ο Θεός είναι Δημιουργός του κόσμου δεν εννοούμε απλώς ότι θέτει τα πράγματα σε κίνηση με μίαν αρχική πράξη «εν αρχή», μετά την οποία συνεχίζουν να λειτουργούν μόνα τους. Ο Θεός δεν είναι μόνο ένας ωρολογοποιός του σύμπαντος, που κουρδί-ζει το μηχανισμό και ύστερα τον αφήνει να χτυπάει μόνος του. Αν-τίθετα η δημιουργία είναι συνεχής. Αν πρέπει να είμαστε ακριβείς, όταν μιλάμε για τη δημιουργία δεν θάπρεπε να χρησιμοποιούμε τον αόριστο αλλά το συνεχιζόμενο ενεστώτα. Θάπρεπε να λέμε, όχι ότι «ο Θεός έφτιαξε τον κόσμο, και μένα μέσα σ' αυτόν», αλλά ότι «ο Θεός φτιάχνει τώρα τον κόσμο, και μένα μέσα σ' αυτόν, εδώ και τώ-ρα, τούτη τη στιγμή και πάντα». Η δημιουργία δεν είναι ένα γεγο-νός παρελθοντικό, αλλά μια σχέση στο παρόν. Αν ο Θεός δεν συνέ-χιζε ν' ασκεί τη δημιουργική του θέληση την κάθε στιγμή, το σύμ-παν θα έπεφτε αμέσως σε ανυπαρξία· τίποτε δεν θα μπορούσε να υπάρξει ούτε για ένα δευτερόλεπτο αν ο Θεός δεν το ήθελε να υπάρχει. Όπως ο Μητροπολίτης Φιλάρετος της Μόσχας το θέτει, «όλα τα πλάσματα ισορροπούν πάνω στο δημιουργικό λόγο του Θεού, σαν σε μια διαμαντένια γέφυρα· πάνω τους είναι η άβυσσος της θεϊκής απεραντοσύνης, κάτω η άβυσσος της δικής τους μηδαμινότητας».